

Anniina Tuomela

IÄKSI JÄIN IKÄVÄÄN

Irlantilaisten kansanballadien suomennus- ja sovituspöjeksi

IÄKSI JÄIN IKÄVÄÄN

Irlantilaisten kansanballadien suomennus- ja sovitusprojekti

Anniina Tuomela
Opinnäytetyö
Kevät 2023
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto-ohjelma, musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Anniina Tuomela

Opinnäytetyön nimi: Läksi jäin ikävään. Irlantilaisten kansanballadien suomennus- ja sovitusprojekti

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Kevät 2023

Sivumäärä: 29 + 2 liitettä

Tämä tutkielma on kaksiosainen. Ensimmäinen osa koostuu yhdeksästä iirinkielisestä kansanlaulusta, jotka käänsin suomeksi laulettavaan muotoon, nuotinsin, sovitin ja kuvitin sekä koostin yhteen lauluvihkoksi. Toinen osa on tutkimusosio, jossa esittelen irlantilaista kansanmusiikkia keskitetyen kansanlauluihin sekä avaan laulujen käänös- ja sovitusurakkaa haasteineen.

Irlantilaista kansanmusiikkia on kerätty ja nuotinnettu 1700-luvun puolivälistä alkaen. Suomessa tunnetaan parhaiten perinteinen instrumentaalinen tanssimusiikki, ja kansanlauluperinne puolestaan jakautuu iirinkieliseen sean-nós-lauluun sekä englannin- tai iirinkielisiin balladeihin.

Kaikki suomeksi kääntämäni laulut ovat balladeja. Tavoitteeni oli säilyttää laulujen alkuperäinen tarina ja tunnelma, mutta samalla tehdä käänöksistä laulettavia. Käänökset eivät siis ole sanatarkkoja. Lauluja nuotintaessa yksinkertaistin melodioita, jotta nuottikuvasta tulisi selkeä. Lisäsin lauluihin sointumerkit säestystä varten.

Kuvasin kaksi laulua videolle, jotta laulukokoelmaan tutustuja pääsee kuuntelemaan esimerkit työstetyistä lauluista. Näiden laulujen nuotit ja sanoitukset kolmella kielellä (iiri, suomi ja englanti) ovat tutkielman liitteenä.

Perinteinen irlantilainen laulutapa poikkeaa suomalaisesta erityisesti runsaiden korukuvioiden suhteen. Esittelen erilaisia ornamentointitapoja tutkielmassa nuottiesimerkkien avulla. Kuvaamillani videoilla kuulee myös joitakin esimerkkejä melodian koristelusta ja muuntelusta.

Suomessa on paljon mielenkiintoa irlantilaista kansanmusiikkia kohtaan, minkä todistavat lukuisat Irish Festivalit ja maassamme toimivat irlantilaista musiikkia soittavat yhtyeet. Irlantilaisia kansanballadeja on niin paljon, että laulujen sovittamisessa ja kääntämisessä suomeksi riittää työsarkaa tulevaisuudessakin.

Asiasanat: kansanmusiikki, kansanlaulut, balladit, kansanrunot, irlantilaiset, käänökset, sovittaminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogy

Author: Anniina Tuomela

Title of thesis: Forever I will yearn. Translating Irish ballads into Finnish.

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2023

Number of pages: 29 + 2 appendices

Irish folk music has been collected and notated since the mid-18th century and largely consists of instrumental dance tunes and folk songs. These folk songs include *sean-nós* songs (performed in Irish) and folk ballads (performed in English or Irish).

This thesis has two parts. The first part consists of nine Irish-language folksongs which have been translated into singable Finnish, notated, arranged, illustrated, and compiled as a song booklet. In the second part, I introduce Irish folk music with an emphasis on folksong, and illuminate the translation and arrangement project as well as the project's challenges.

All of the songs I translated are Irish-language ballads. My aim was to retain the original stories and atmosphere of the songs while also making the translations suited for singing. Therefore, the translations aren't literal. When notating the songs, I simplified the melodies to make the sheet music as clear as possible. I added chords for accompaniment.

To showcase the Finnish song translations, I performed and recorded two of the songs. The music scores along with lyrics in three languages (Irish, Finnish, and English) for these songs are also included as appendices to this thesis.

There are lots of Irish music enthusiasts in Finland, including musicians, listeners, and festival-goers. Given this, and the large number of Irish-language folk ballads known, there is ample opportunity and value in continuing this translation work to make these songs more accessible to a Finnish audience.

Keywords: folk music, folk song, ballads, folk poetry, Irish, translations, arrangements

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	IRLANTILAINEN KANSANMUSIIKKI.....	8
2.1	Kansanmusiikin määrittely.....	8
2.2	Irlantilaisen kansanmusiikin alkuperä: harppumusiikista talonpoikaismusiikkiin	8
2.3	Irlantilaisen kansanmusiikin tallentaminen.....	9
2.4	Irlantilaisen kansanlauluperinteen luokittelusta	10
2.4.1	Sean-nós: vanha tyyli.....	10
2.4.2	Balladit: vaikutteita Englannista ja Skotlannista	11
3	IRKKUMUSIIKKI SUOMESSA.....	13
3.1	Instrumentaalimusiikkia ja tanssia, mukana lauluakin	13
3.2	Irlantilaisia balladeja suomalaisille.....	15
4	BALLADIEN NUOTINNUS- JA SUOMENNOSTYÖ.....	16
4.1	Alkusysäys projektille	16
4.2	Laulujen nuotintaminen ja sovitus	17
4.3	Käännöstyön vaiheet ja haasteet	19
5	IRLANTILAISEN LAULUN OMINAISPIIRTEET	21
5.1	Eleetöntä tarinankerrontaa	21
5.2	Ornamentointitavat	22
5.3	Kuunneltavat esimerkit lauluista	23
6	POHDINTA.....	25
	LÄHTEET.....	27
	LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta: kokoelmasta irlantilaisia balladeja, jotka olen nuotintanut ja kääntänyt suomeksi laulettavaan muotoon, sekä tutkimusosasta. Laulukokoelmassa on yhdeksän laulua, jotka minä ja mieheni valitsimme niiden kauniin ja surumielisen tunnelman takia. Tutkimusosion liitteenä on tästä kokoelmasta kaksi laulua. Ne ovat näyte, josta saa käsityksen projektin luonteesta. Loput laulut ovat tekijän hallussa.

Laulukokoelman tarkoitus on yksinkertainen: tuoda nuo balladit suomalaisten harrastaja- ja ammattimuusikoiden ulottuville, jotta niitä voidaan soittaa ja laulaa täälläkin. Tutkimusosio puolestaan pyrkii valottamaan irlantilaisen kansanmusiikin perinnettä, varsinkin laulumusiikin osalta. Käyn läpi lyhyesti, mitä on irlantilainen kansanmusiikki, miten kansanlaulut siihen nivoutuvat, miten irkkumusiikki näkyy ja kuuluu Suomessa (käytän sanaa irkkumusiikki irlantilaisen musiikin rinnalla, koska se on vakiintunut ja laajasti käytetty termi), millainen projekti nuotinnus- ja käännöstyö oli, sekä mitkä ovat irlantilaisen laulutavan ominaispiirteet. Toivon, että tämä taustoitus auttaa lukijaa matkalla irkkumusiikin kiehtovaan maailmaan. Samalla se toimii oppaana laulukokoelmaan tutustuessa.

Kiinnostukseni irlantilaiseen musiikkiin syntyi, kun tutustuin irlantilaiseen mieheeni vuonna 2018. Olin toki ennenkin kuullut kansanlauluja Vihreältä Saarelta, mutta vasta mieheni myötävaikutuksella aloin käsittää, miten rikas ja vivahteikas tuo kansanperinne on. Olen lapsesta asti laulanut suomalaisia, pohjoismaisia ja venäläisiä kansanlauluja, sekä joitakin sävelmiä Irlannista, Skotlannista ja Englannista. Niihin pääsin tutustumaan Suurten Toivelaulukirjojen välityksellä. Valtava määrä irlantilaisia kansanlauluja on kuitenkin edelleen täysin tuntemattomia suomalaisille, ja siihen haluan tehdä muutoksen.

Käytän opinnäytetyöni lähdeaineistona kokoelmaa englanninkielisiä artikkeleita, jotka käsittelevät irlantilaista kansanmusiikkia eri näkökulmista. Barry (1911), Patterson (1920), Higgins ja Yeats (1935), White (1996), Ó Súilleabháin (1981), Smith (2001) ja Williams (2004) tutkivat Irlannin kansanperinnettä eri vuosikymmeninä ja esittivät omat arvionsa sen nykytilasta, menneisyydestä ja tulevaisuudesta. Breandán Breatnachin vuonna 1971 kirjoittama ja useaan otteeseen päivitetty kirja *Folk Music and Dances of Ireland* oli erinomainen tietolähde tutkimukselleni. Fintan Vallelyn

(2011) kattava kokoomateos *The Companion to Irish Traditional Music* sopii yleispäteväksi tietosanakirjaksi irkkumusiikin harrastajille. Suomenkielistäkin materiaalia löysin Minja Niirasen vuonna 2004 julkaiseman pro gradu -tutkielman muodossa: *Sean-nós-laulutyylin salat: laulajan ja tutkijan näkökulma*. Lisäksi korvaamattomana apuna on ollut oman puolisoni asiantuntemus irlantilaisen musiikin suhteen.

2 IRLANTILAINEN KANSANMUSIIKKI

2.1 Kansanmusiikin määrittely

Mikä tekee kansanmusiikista kansanmusiikkia? Sally K. Sommers Smith (2001) esittää järkeen-käyvän selityksen, jonka mukaan kansanmusiikki on joukko sävelmiä, jotka ovat tuttuja tietyn kansallisen ryhmän jäsenille tai heille, jotka tuosta musiikista ovat kiinnostuneita. Kansanmusiikki ei Smithin mukaan liity niinkään yksittäisiin säveltäjiin tai esittäjiin, vaan se kasvaa ja muokkautuu organisaation uusien esittäjien ottaessa sen haltuun ja lisätessä siihen omia mausteitaan. Breatnach (1993, 1–2) on astetta tiukempi määritellessään kansanmusiikin ja -laulujen olevan kansan tuottamia siinä mielessä, että ne ovat *anonyymejä*, toisin sanoen musiikin laatijat eivät ole tiedossa. Tutkielmassani käytän termejä kansanmusiikki ja kansanlaulu tässä merkityksessä.

Irlantilaisen kansanmusiikin määrittely on vaikeaa, koska eri ihmisillä on eri näkemyksiä siitä, mitä siihen kuuluu. Michael Ó Súilleabháin (1981) mukaan iirinkielinen sean-nós-laulu (*sean-nós* on iirin kieltä ja tarkoittaa ”vanhalla tyylillä”): se voi viitata perinteiseen laulu- tai tanssityyliin) sekä instrumentaalinen tanssimusiikki muodostavat irlantilaisen kansanmusiikin ytimen; se, mitä muuta siihen luetaan, ei ole yhtä selvää.

Yli sata vuotta sitten kirjoitetussa artikkelissaan *Irish Folk-Song* Phillips Barry määrittelee kansanlaulun seuraavasti: ”Kansanlaulu on kansanlaulu, koska siitä on tullut kansan omaisuutta sanan laajimmassa merkityksessä.” Hän kuvaa osuvasti sitä, miten kansanlaulun esittäminen eroaa taidemusiikin esittämisestä. Klassinen laulaja seuraa millintarkasti nuottia ja noudattaa sen viiheitä tunnollisesti; kansanlaulun esittäjä taas on vapaa improvisoimaan ja muuttamaan laulua mielensä mukaan. Taidemusiikki on staattista, kansanmusiikki dynaamista, väittää Barry (1911, 333).

2.2 Irlantilaisen kansanmusiikin alkuperä: harppumusiikista talonpoikaismusiikkiin

Irlantilaisen musiikin myyttisen historian alkuhämärissä helisee irlantilainen harppu. Sen uskotaan periytyvän Egyptistä siirtolaisten mukana ja sen soitto vakiintui Irlannissa jo tuhat vuotta sitten. Irlantiin kehittyi vuosisatojen ajaksi *bardien* korkeasti arvostettu ammattikunta: he olivat muusikoita

ja runoilijoita, jotka viihdyttivät kelttiläistä ylhäisöä ja kuningasta. (Patterson, 1920.) 1600-luvun aikana kelttiläinen ylhäisö alkoi hajota ja bardit jäivät vaille tukijoita. He löysivät yleisönsä englanninkielisen protestanttien eliitin parista (Ó Súilleabháin 1981). On muistettava, että 1600-luvulla suurin osa kansasta puhui iiriä äidinkielenään, ja tämä väestönosa kuului katoliseen kirkkoon. Iirin kieli on sittemmin kokenut valitettavan romahduksen. (O'Brien & O'Brien 1992, 61–62, 106). Vielä tänäkin päivänä valtaosa irlantilaisista kuuluu katoliseen kirkkoon, ja seuraavaksi suurin uskontokunta on protestanttisuus (Central Statistics Office 2023).

1600-luvulla Irlannissa vaikutti Ó Súilleabháin (1981) mukaan kolme erilaista musiikkisysteemiä: Yksi ryhmä oli kiertävät harpistit. Toinen musiikillinen systeemi oli heitä tukeva protestanttien ryhmä, joka oli harppumusiikin ohella kiinnostunut eurooppalaisesta taidemusiikista; ja kolmas ryhmä, jonka perinnöstä irlantilainen kansamusiikkikenttä edelleen nauttii, oli iirinkielinen maalaisväestö. Tämän ryhmän soittamasta ja laulamasta musiikista kehittyivät Pattersonin (1920, 460) mukaan tanssimuodot kuten jig, reel ja hornpipe.

Ó Súilleabháinin (1981) mukaan suurin osa nykyään tuntemastamme irlantilaisesta kansanmusiikista polveutuu tästä talonpoikaisesta musiikkiperinteestä. Patterson puolestaan toteaa, että irlantilainen kansanmusiikki polveutuu kahdesta lähteestä: harppumusiikista ja talonpoikaismusiikista. Nämä kaksi musiikkilajia ovat aikojen kuluessa myös sekoittuneet keskenään. Harppumusiikin perintöä ovat Pattersonin mukaan Irlannin täydellisimmin kehittyneet melodiat, kun taas kansanmusiikille on tyypillistä melodioiden moninaisuus ja vaihtelu paikkakunnittain. 1700-luvun loppuun mennessä harpistien ammattikunta hiipui pois. (Patterson 1920, 457, 460–461.) Vaikuttaa todennäköiseltä, että vanhoja harppumelodioita laulettiin ja soitettiin viululla ja irlantilaisella säkkipillillä kauan sen jälkeen, kun harpistit olivat kadonneet. Perinteinen irkkumusiikki on luonteeltaan melodista, harmoniat ovat erittäin harvinaisia (Smith 2001, 120; Breatnach 1993, 94).

2.3 Irlantilaisen kansanmusiikin tallentaminen

Irlantilaisen kansanmusiikin keräämisen aloitti Edward Bunting 1700-luvun puolivälin jälkeen. Nuotintaminen ja tallentaminen kiihtyivät entisestään 1850-luvulla alkaneen suuren nälänhädän seurauksena, koska pelättiin, että suuri osa Irlannin rikkaasta musiikkiperinteestä katoaisi korkean kuolleisuuden takia. Perinteistä tanssimusiikkia ei kerätty tai nuotinnettu ennen 1900-lukua, jolloin

tehtävään tarttui Francis O'Neill. (Smith 2001, 114). Bunting tallensi muun muassa harpistien vanhoja melodioita siinä vaiheessa, kun harpun aika alkoi jo olla ohi. Buntingia seurasivat monet muut, kuten balladeja kerännyt George Petrie. (Patterson 1920, 457–458.)

Vuonna 1808 Thomas Moore aloitti kuuluisan kirjasarjansa *Irish Melodies*, joka sisälsi hänen ylöskirjoittamiaan irlantilaisia melodioita sekä hänen omat englanninkieliset sanoituksensa niihin. Monet melodioista hän lainasi Buntingin kokoelmista. Sir John Stevenson ja myöhemmin Henry Bishop laativat lauluihin amatööripianisteille sopivat säestykset. (McCleave 2017, 47–48.) Lähdekirjallisuuden valossa näyttää siltä, että tämä oli todennäköisesti ensimmäinen kerta, kun irkkulauluille kirjoitettiin säestyksiä – vaikka niitä oli varmasti säestetty ennenkin muun muassa harpulla. Kyseessä ei kuitenkaan ollut irlantilaisten laulujen käännösprojekti, koska Moore kirjoitti laulujen sanoitukset omasta päästään. Mooren into muokata ja idealisoida kansanlauluja on saanut Irlannissa kritiikkiäkin (ks. White 1996, 128).

Irlantilaisia kansanlauluja ovat keränneet Buntingin ja Petrien lisäksi muiden muassa P. W. Joyce, Pigot, Forde, Roche, O'Neill, Darley ja McCall sekä Costello (White 1996, 132; Patterson 1920, 458).

2.4 Irlantilaisen kansanlauluperinteen luokittelusta

Kuten kansanmusiikin suhteen on tavallista, irlantilaisten kansanlaulujenkin luokittelu on haastavaa ja käytännöt vaihtelevat. Selkeyden vuoksi päädyin käyttämään yksinkertaista luokittelua kahteen ryhmään, samoihin, joita Breatnach (1993, 2) käyttää kirjassaan *Folkmusic and Dances of Ireland* ja Niiranen (2004) Sean-nós-tyyliä tutkivassa pro gradu -tutkielmassaan. Nämä luokat ovat **Sean-nós** (iirinkielistä vanhaa tyyliä) ja **anglo-irlantilainen balladi** (englannin- tai iirinkielisiä lauluja tai näiden kielten sekoituksia).

2.4.1 Sean-nós: vanha tyyli

Súilleabháin (1981, 85) mukaan sean-nós muodostaa yhdessä instrumentaalisen tanssimusiikin kanssa irlantilaisen kansanmusiikin ytimen. Sean-nós voidaan määritellä seuraavasti: se on irlantilaisen laulun genre, jota leimaavat säestyksettömyys, vapaa rytminkäyttö, vibraton ja dynaamisten

vaihtelujen puuttuminen ja erityisesti nopea melismaattinen koristelu (Williams 2004). Lauluperinteelle on myös tyypillistä nasaalinen äänentuotto, vaikka se ei olekaan varsinainen edellytys tälle tyyliille (esim. Williams 2004; Niiranen 2004). Niiranen esittää mahdollisen selityksen tälle tavalle: iirin kieli on hänen mukaansa nasaalimpaa kuin englanti ja sijoittuu eri kohtaan suuta (Niiranen 2004, 28). Williams (2004, 134) taas esittää teorian, että nasaalisuus on syntynyt yrityksestä matkia irlantilaisen säkkipillin ääntä!

Sean-nós-tyylille ominainen koristelu, josta yleisimmin käytetään termiä *ornamentation* (suomeksi ornamentaatio), tarkoittaa melodisen linjan koristelua käyttämällä melismaattisia kulkuja (Williams 2004). Sanakirjamääritelmä melismalle on ”laulumusiikissa sävelkulku ja siihen liittyvä tekniikka, jossa yhdellä tavulla lauletaan useampi eri sävel” (suomisanakirja.fi 2023). Kuvaan erilaisia ornamentointitekniikkoja tarkemmin luvussa viisi. Sean-nós-laulajat ovat taitavia äänenkäyttäjiä, jotka varioivat melodioita mielikuvituksellisesti lisäämällä melismoja sävelmiin sekä muuntelemalla säkeistöjä myös rytmisesti sekä muuttamalla melodiaa lisäämällä tai poisjättämällä säveliä (Niiranen 2004, 33).

2.4.2 Balladit: vaikutteita Englannista ja Skotlannista

Sana balladi viittaa tarinalliseen lauluun, jonka kukoistuskausi Euroopassa alkoi myöhäiskeskiajalla ja jatkuu jossain määrin tähän päivään asti. Irlannin balladiperinne käynnistyi 1600-luvulla englantilaisten ja skottilaisten balladien myötä; nämä vanhat balladit eivät siis syntyneet Irlannissa, vaikka joitakin niitä käännettiin iiriksi. Monet suositut balladit kulkeutuivat ympäri englanninkielistä maailmaa, ja niistä syntyi paikallisia muunnelmia. (Shields 2011, 39.)

Vanhojen balladien rinnalle syntyi uudempi balladiperinne, joka hyötyi lukutaidon ja kirjanpainotaidon leviämisestä. Näitä balladeja painettiin erityisesti 1800-luvulla Dublinissa ja Corkissa, ja ne tunnettiin nimellä *'broadsheet'* (tai *broadsides*) – ne olivat yhdelle sivulle painettuja yksittäisiä lauluja, joita myytiin kadunkulmissa ja kiinnitettiin kotien ja pubien seinille. Näiden kaupallisten laulujen lisäksi syntyi myös paikallisia lauluja, joissa saatettiin viitata tosielämän ihmisiin, ja joiden kirjoittajatkin saattavat olla edelleen tiedossa. Ne eivät vain saavuttaneet tarpeeksi mainetta tullakseen painetuiksi. (Shields 2011, 40; Moloney 2011, 40–41.)

Yksittäisiä balladeja koottiin myöhemmin yhteen laulukokoelmiksi. Eräs tällainen kokoelma on nimeltään *Broadsides: A Collection of Old and New Songs* vuodelta 1935. W. B. Yeats ja J. Higgins kirjoittivat kokoelmaan johdannon *Anglo-Irish Ballads*, jossa he kertovat, että ensimmäiset tuntemamme anglo-irlantilaiset balladit tehtiin 1700-luvun alussa (heidän näkemyksensä mukaan siis myöhemmin kuin Shields arvioi). Tämä oli aikaa, jolloin irlantilainen sivilisaatio oli kukistettu ja yhä useammat irlantilaiset alkoivat puhua englantia, kieltä, johon heillä ei ollut todellista yhteyttä. Skotlantilaiset ja englantilaiset balladit sekoittuivat irlantilaisiin, mutta niitä käsiteltiin irlantilaisen musiikin ehdoilla: rytmiä muunnellen ja korusäveliä lisäten. (Higgins & Yates 1935, 175–176.)

Higginsin ja Yatesin mukaan irkkuballadeille on ominaista tarinankerronta: se ja se kertoo elämäntarinaansa, se ja se teki näin. Laulut, jotka kuvaavat pelkkää tunnetta, puhdasta rakkautta tai epätoivoa, eivät löytäneet tietänsä kansan pariin. Tarinankerronta säilyi tärkeimpänä lauluperinteenä. (Higgins & Yates, 1935, 176.)

3 IRKKUMUSIIKKI SUOMESSA

3.1 Instrumentaalimusiikkia ja tanssia, mukana lauluakin

Irlantilainen kansanmusiikki on totisesti onnistunut valloittamaan maailman. Myös Suomessa irkkumusiikki tunnetaan hyvin: Googlessa hakusana ”irlantilainen kansanmusiikki Suomi” antaa 6030 osumaa (haettu 23.1.2023). Joukossa on artikkeleita Wikipediasta ja Yleltä, useita konsertti-ilmoituksia, Suomi–Irlanti-seurojen esittelyjä ja useamman Irish Festivalin kotisivut. Musiikin rinnalle tuodaan monessa yhteydessä suuren suosion saavuttanut irlantilainen tanssi. Ja siinäpä onkin irkkumusiikin ydin suomalaisesta näkökulmasta: kyseessä on nopeatempoinen ja rytmikäs instrumentaalimusiikki, jonka tahtiin voi tanssia. Tämä ainakin on suuren yleisön mielikuva irkkumusiikista.

Suomessa on kuitenkin myös irlantilaista laulumusiikkia esittäviä yhtyeitä, vaikka useimmilla niistä painopiste on enemmän instrumentaalimusiikin puolella. Tunnetuin laulumusiikkia esittävä irkkubändi on varmaankin 1980-luvulla perustettu Korkkijalka. Yhtye esitti irlantilaista musiikkia vuosien varrella vaihtelevin kokoonpanoin, ja sen laulajiksi vakiintuivat irlantilainen Harry Bent ja suomalainen Markku Lauren. (Musasto 2014; ks. myös Lindfors 2008.) Korkkijalan albumi *Richardin Korkkijalka – Kansan Musiikkia Irlannista* (1984) sisälsi musiikkia Brendan Behanin näytelmään *Richardin korkkijalka*. Laulut olivat Behanin kirjoittamia ja Pentti Saarikosken suomentamia, ja niiden melodiat olivat kansansävelmiä. (Discogs 2023.) Yhtyeen muita levyjä ovat *Korkleg* ja *Through The Grey Stone* (Musasto 2014).

Toinen tunnettu laulumusiikkiakin esittävä irkkubändi Suomessa on vuonna 2013 perustettu *Eala*. Yhtyeen nimi on iirin kieltä ja tarkoittaa joutsenta. Siihen kuuluvat Antti Havia (viulu, banjo, muut kielisoittimet), Jyrki Koivisto (kitara, busuki, mandoliini), Noora Karjalainen (bodhrán-rumpu, tinapillit, concertina, laulu) ja Maija Koskenalusta (irlantilainen huilu, tinapillit, piano ja laulu). Jäsenet ovat kokeneita muusikkoja niin solisteina kuin eri yhtyeiden jäseninäkin, ja nykyään *Eala* on vakioesiintyjä eri kaupunkien Irish festivaaleilla. (Irish Festival Tampere 2023, Maetka 2016.)

Muita suomalaisia irkkubändejä ovat esimerkiksi:

- *Droichead* (Samppa Saarinen / irlantilainen säkkipilli, tinapillit, Anna Luusua / viulu, laulu, kitara, Vesa-Ville Niemelin / haitari, Brent Cassidy / bodhrán, laulu ja Jani Suvanto / kitara, busuki) (Suomen Kansanmusiikkiliitto Ry 2023)
- *Leprechauns* (Ossi Perälä / laulu, tinapillit ja haitari, Piia Pellikainen / viulu, Tuomas Vanhalakka / bodhran ja mandoliini, Simo Helkala / kitara) (Irish Hooley Kalajoki 2023)
- *Irish Mixture* (Sari Haapasalo / laulu, bodhran, Sanna Helén / viulu, taustalaulu, Timo Östman / kitara, taustalaulu) (Irish Hooley Kalajoki 2023)
- *Celt Division* (Gary Timm / laulu, Airi Salmela / viola, Kimmo Kaunisto / mandoliini, Toni Rukkila / kitara, Pekka Hietalahti / kontrabasso, Timo Tikkamäki / rummut) (Irish Hooley Kalajoki 2023)
- *Nightcap* (Sirpa Välimaa / viulu, Ilkka Castrén / bodhrán, Juhani Saksio / tenorimandola, Piia Kumpulainen / tinapillit) (Irish Hooley Kalajoki 2023)
- *Brách* (Laura Airola / viulu, Markus Asunta / huilu, pilli, Ville Karas / busuki, tenoribanjo) (Irish festival Tampere 2023)
- *Helsinki Ceilidh Band* (Robbie Sherrat / viulu, Tommie Black-Roff / pianoharmonikka, piano, Michael Ferrie / kitara, Oskari Lehtonen / lyömäsoittimet, Hugh Sheehan / harmonikka, piano) (Helsinki Ceilidh Band 2023).

Monet edellä mainituista yhtyeistä esittävät niin instrumentaali- kuin laulumusiikkiakin. Kansanmusikoille on tyypillistä, että he taitavat useamman instrumentin, ja laulu saattaa olla yksi niistä. Keikalla soitin voi vaihtua moneen kertaan, ja samoin esitetty musiikki voi vaihdella suomalaisesta kansanmusiikista irlantilaiseen ja käväistä välillä muissakin maailmoissa.

Kotikaupungissani Oulussa on irkkupubi St. Michaels, jossa kokoontuu ryhmä suomalaisia muusikoita soittamaan irkkusessioita. Heidän tapansa musisoida on sama kuin muusikoilla Irlannissa: sessiota johtavat kokeneemmat muusikot, joiden esimerkin kautta melodiat välittyvät toisille muusikoille. Sessioissa soitetaan yhdessä, juodaan yhdessä ja keskustellaan musiikista yhdessä. (Smith 2001, 120–121.) Monet ryhmän jäsenet käyvät säännöllisesti kouluttautumassa Irlannissa irkkumusiikin mestareiden johdolla. Irlantilainen mieheni tuntee joitakin ryhmän jäseniä, mutta koska hänen tärkein instrumenttinsa on laulu ja kiinnostuksenkohteensa balladit, hän ei käytännössä osallistu ryhmän musisointiin. Useat ryhmän jäsenistä kuitenkin kertovat esittävänsä myös laulumusiikkia, jos eivät niinkään irkkusessioissa kuin keikoilla. Eräs ryhmän jäsen, Oulun Irish

Festivalin perustaja Brent Cassidy, esittää Sean-nós-lauluja Irlannin Donegalin alueelta (Cassidy, 2023). Hän laulaa myös aiemmin mainitussa Droichead-yhtyeessä.

3.2 Irlantilaisia balladeja suomalaisille

Muutamia laulajia ja yhtyeitä lukuun ottamatta näyttää siltä, että irlantilainen laulumusiikki ei ole vielä saanut kovin vahvaa jalansijaa Suomessa. Irlantilaista kansanmusiikkia pidetään instrumentaalisen tanssimusiikin synonyyminä. Laulajana ajattelen, että olisi hienoa tehdä irlantilaisten kansanlaulujen perinnettä tunnetuksi Suomessa: se on aarreaitta, johon suhteellisen harva on päässyt kurkistamaan.

Oma kokemukseni on, että Suomessa tuntuu olevan paljon mielenkiintoa Irlantia kohtaan. Usein käy niin, että kun uudet tuttavuudet kuulevat mieheni tulevan Irlannista, he alkavat heti kiinnostuneina kysellä hänen kotimaastaan. Yleinen mielikuva Vihreästä Saaresta on jollakin tapaa mystinen ja kiehtova. Monet myös kertovat pitävänsä irkkumusiikista – tällä he tarkoittavat useimmiten instrumentaalimusiikkia. Jos he tuntisivat irkkumusiikin surumielisen puolen, he saattaisivat kiinnostua entistä enemmän.

Ainakin Suomessa tuntuvat olevan suosittuja surulliset tarinat ja mollivoittoinen musiikki. Sellaisiahan monet suomalaisetkin kansanlaulut ovat. *Suuri toivelaulukirja* -kirjasarjan suosio osoittaa, että Suomessa on kysyntää monen eri maan kansanlauluille. Ne pitää vain kääntää suomeksi laulettavaan muotoon!

4 BALLADIEN NUOTINNUS- JA SUOMENNOSTYÖ

4.1 Alkusysäys projektille

Kun tutustuin irlantilaiseen mieheeni vuoden 2018 kesällä, sain usein kuunnella hänen laulavan kitaran säestyksellä irlantilaisia lauluja. Ihastuin heti laulujen surunvoittoisiin melodioihin ja kiehtovan kuuloiseen kieleen. En ollut kuullut kyseisiä lauluja aiemmin, vaikka olen lapsesta asti soittanut ja laulanut monen maan kansanmusiikkia. Näytin miehelleni Toivelaulukirjat, jotka muodostivat musiikillisen äidinmaitoni perustan. Hän oli vaikuttunut siitä, että niin suuri määrä eri maista tulevaa musiikkia oli koottu yhteen, nuotinnettu helppolukuisen muotoon ja suomennettu. Hänen mielestään oli hienoa, että musiikki tuotiin näin harrastajien ulottuville. Ymmärsin, että vastaavaa kirjasarjaa ei Irlannissa ole.

Ja siitä ajatus lähtikin kypsymään: mitäpä jos me kääntäisimme muutamia kauniita irlantilaisia balladeja suomeksi, niin että suomalaiset musiikin harrastajat voisivat tutustua niihin ja laulaa niitä? Meillä oli kaikki tarvittavat taidot: Kevin puhuu iiriä ja englantia, minä englantia ja suomea, minä voin nuotintaa laulut ja koota ne yhteen laulukirjaksi. En ollut aiemmin kääntänyt runoutta, enkä varsinkaan runomuotoon, joten arvasin sen olevan haastavaa. Mutta ei elämässä haasteita kannata pelätä! Olen aina pitänyt kirjoittamisesta, joten arvelin onnistuvani kääntämisessä tarpeeksi hyvin.

Minä ja mieheni istuimme alas kuuntelemaan iirinkielisiä balladeja valitaksemme niistä muutamia käännettäviksi. Kuuntelimme puolisoni tekemän Spotify-soittolistan muutama kertaan läpi, ja hän kertoi minulle lyhyesti, missä kussakin laulussa oli kyse. Valitsimme lauluista sellaiset, jotka puhuttelivat meitä molempia – pääasiassa työstettäväksi valikoitui surumielisiä tai mietteliäitä kertomuksia. Aloitimme molemmat kääntämään lauluja jo tuolloin, vuosia sitten. Projekti jäi kuitenkin taka-alalle, kun elämä täyttyi muista kiireistä. Opinnäytetyön tekeminen tarjosi minulle mahdollisuuden saattaa työ loppuun omalta osaltani.

4.2 Laulujen nuotintaminen ja sovitus

Nuotinsin laulut kuuntelemalla lauluesityksiä Spotifysta tai YouTubesta ja kirjaamalla kuulemani ylös MuseScore-ohjelmalla. Yksinkertaistin melodioita monessa kohtaa, jotta nuottikuvasta tulisi selkeä. Korukuviot ja rytmin vapaa käsittely kuuluvat kansanmusiikkiin, mutta niiden on tultava organisesti esittäjältä itseltään. Nuottikuvaa on siis pidettävä viitteellisenä.

On hyvä muistaa, että yhä edelleen valtaosa irlantilaisesta laulumusiikista siirtyy muusikolta toiselle korvakuulolta – monia sävelmiä ei ole koskaan nuotinnettukaan, tai sitten niistä on olemassa monenlaisia nuottiversioita, koska jokainen laulaja esittää niitä omalla tavallaan. Kansanlauluissa sanat ovat olennaisen tärkeässä asemassa; melodia on niille alisteinen (Breatnach 1993, 101). Monissa laulukokoelmani lauluissa pelkistin melodian rytmiiä niin, että sen perusrunko on hahmotettavissa; laulettaessa rytmi noudattaa pitkälti sanarytmejä, jotka vaihtelevat säkeistöstä toiseen.

Omaa musiikkikorvaani hyödyntäen lisäsin nuottiin sointumerkit säestystä varten, ja mieheni antoi omat kommenttinsa niihin – hän tietää intuitiivisesti, millainen harmonia kuulostaa irlantilaiselta. Häneltä sain välittömästi palautetta esimerkiksi siitä, jos erehdyin käyttämään dominanttiseptimisointuja; niitä ei kuulemma irkkumusiikissa kuule. Ylipäänsä kadenssi IV – V – I on tässä musiikkilajissa harvinainen, ja paljon tavallisempi on niin sanottu plagaalinen eli aamen-kadenssi, jossa mennään IV asteelta toonikalle.

Kun tutustuin tutkielmani lähdemateriaaliin, dominanttiseptimisoinnun ja autenttisen kadenssin välttely sai selityksen. Pattersonin (1920, 463) mukaan eräs irlantilaisten melodioiden olennaisimpia piirteitä on johtosävelen puuttuminen. Seitsemäs aste on luonnollisen mollin mukainen. Tämä juontaa juurensa siitä, että irkkumelodiat perustuvat alun perin pikemminkin moodeihin kuin duuriin tai moliin (Vallely 2004, 328). Tämän huomaa esimerkiksi siitä, että irlantilaiset melodiat eivät välttämättä lopu sävellajin toonikasäveleen. Yleisimmät moodit irlantilaisessa kansanmusiikissa ovat Breatnachin (1993, 8,10) mukaan *jooninen* (vastaa duuriasteikkoa), *miksolyydinen* (kuten duuriasteikko, mutta 7. sävel on alennettu), *doorinen* (kuten luonnollinen molli, mutta 6. sävel korotettu) ja harvinaisimpana *aiolinen* (vastaa luonnollista mollia). Vielä eräs tyypillinen irlantilaispiirre on Pattersonin (1920, 463) mukaan toonikasävelen toistaminen lähellä sävelmän loppua, mikä tuo mieleen plagaalikadenssin.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus ei ole tehdä syväanalyysiä balladien melodioista, mutta uteliasuuttani kävin läpi, mitä moodeja sovittamani laulut edustavat:

- Bruach na Carraige Báine (jooninen)
- Coileach Glas An Fhómhair (mollipentatoninen)
- Tá mo Chleamhnas a dhéanamh (jooninen – 4. sävel puuttuu)
- Fear an Bháta (doorinen / aiolinen – 6. sävel puuttuu)
- Néillí Nic Dhónaill (aiolinen)
- Pill, Pill a Rúin (doorinen / aiolinen – 6. sävel puuttuu)
- Táim Cortha ó Bheith im'Aonar i Mo Luí (doorinen / aiolinen – 6. sävel puuttuu)
- An Ciarríoch Mallaithe (jooninen / miksolyydinen – 7. sävel puuttuu)
- Slan le Maigh (jooninen)

Huomasin, että monet melodiat olivat aukollisia, eli niistä puuttui yksi tai useampia asteikon säveliä. Kolmesta laulusta puuttui 6. sävel, minkä vuoksi niitä ei voi määrittellä dooriseksi tai aioliseksi (6. sävel erottaa nämä moodit toisistaan). Laulusta *An Ciarríoch Mallaithe* puolestaan puuttui 7. sävel, joten se voisi edustaa yhtä hyvin joonista kuin miksolyydistä moodia. *Coileach Glas An Fhómhair* oli ainoa pentatoninen laulu kokoelmassani. Breatnach (1993, 11) puhuu irkkumusiiikissa esiintyvistä pentatonisista ja heksatonisista asteikoista, joten niiden esiintyminen balladeissani ei ole yllättävää.

Kun nuotinnos oli valmis, lisäsin MuseScorella laulun ensimmäisen säkeistön sanat nuottiviivaston alle. Sen jälkeen tallensin tiedoston kuvana ja siirsin sen PowerPoint-ohjelmaan, missä suoritin taiton eli laitoin nuotit ja sanat paikoilleen laulukirjaformaattiin. Tässä vaiheessa lisäsin myös loput säkeistöt.

Luodakseni lauluvihkoon visuaalista kiinnostavuutta lisäsin siihen myös kuvitukset. Halusin vihkoseen raikkaan irlantilaisen ilmeen, joten värimaailma rajoittuu vihreän eri sävyihin sekä mustaan ja valkoiseen. Pyrin myös selkeään ja graafiseen tyyliin, jossa esikuvanani ovat Suuret toivelaulukirjat. Piirsin kuvat iPadillani Procreate-ohjelmalla, tallensin ne png-muotoon ja siirsin PowerPointille.

4.3 Käännöstyön vaiheet ja haasteet

Valitsemamme balladit olivat alun perin iirinkielisiä. Minä en puhu iiriä, joten tarvitsin mieheni apua laulujen kääntämiseen. Käännöstyö tapahtui siis siten, että mieheni teki ensin mahdollisimman sanatarkan englanninkielisen käännöksen lauluista, ja minä käytin noita käännöksiä pohjana laatiesani suomenkieliset laulettavat käännökset.

En ollut aiemmin kääntänyt runoutta laulettavaan muotoon, joten projekti vaati minulta aivan uudenlaista luovuutta. Laululyriikan kääntäminen runomuotoon on ongelmallista, koska siinä ei ole mahdollista pitäytyä tarkasti alkuperäisessä tarinassa: minun täytyi saada käännökset rimmaamaan ja kuulostamaan muuten hyvältä. Jonkinlaisia kompromisseja oli siis tehtävä. Käännöstyössä minulla oli seuraavat tavoitteet:

1. säilyttää alkuperäisen runon tarina ja sen henki mahdollisimman hyvin
2. tehdä käännöksestä helposti laulettava, eli saada sanapainot, tavujen määrä ja rytmikka istumaan melodiaan; myös säkeiden riittäminen oli tavoitteena
3. pysyä kansanomaisessa kielenkäytössä. Esikuvana mielessäni olivat suomalaiset kansanlaulut.

Suomen ja iirin kielessä on yllättävä samankaltaisuus: kaksitavuisessa runoalassa paino on yleensä ensimmäisellä tavulla, kuten sanassa 'mountain' tai 'kissa' (trokee). Englanninkielisessä kansanrunoudessa paino on toisella tavulla, kuten sanassa 'delight' (jambi). (Williams 2004, 128–129.) Tässä mielessä iirinkielisiä lauluja voi olla helpompaa kääntää suomeksi kuin englanniksi. Toki iirin ja suomen kielen välillä on merkittäviä erojakin, esimerkiksi se, että suomenkieliset sanat ovat usein huomattavasti pidempiä. Panin myös merkille, että suomalaisissa lauluissa pyritään yleensä pitäytymään tietyssä tavumäärässä tarkemmin kuin iirinkielisissä. Irkkulauluissa saatetaan sijoittaa eri määrä tavuja tietylle sävelelle eri säkeistöissä. Joskus venytetään yhtä tavua melismaksi kun taas joskus ryöpsäytetään useampi sana kerralla. Suomalaisissa lauluissa pysytään yleensä tarkemmin runojalan pulssissa.

Lauluja suomentaessani huomasin nopeasti, että jotkut laulut olivat huomattavasti helpompia kääntää kuin toiset. Tähän vaikutti laulun melodia ja aihepiiri – jos jompikumpi niistä tuntui tutulta, käännös tuli kuin itsestään. Tällaisia lauluja olivat muun muassa *Tá mo chleamhnas a dhéanamh* (Etsijän laulu) ja *Pill, pill a Rúin* (Tule takaisin). Molemmissa on suhteellisen suoraviivainen melodia,

josta on helppo erottaa niin sanottu draaman kaari. Kenties ne muistuttavat tuntemiani suomalaisia kansanlauluja.

Etsijän laulussa on surullisesta aiheestaan huolimatta rempseää huolettomuutta, jopa kerskailun makua, jonka tunnistan suomalaisista kansanlauluista.

*Ma heinissä maaten saan levon matkallain
ja unelmissain jo luonas olla sain.
Oi´ brandyä pullo, oma tyttö rinnallain –
onnea oi nuorukaisen!*

Tule takaisin taas kertoo katolisesta äidistä, jonka poika on ryhtynyt anglikaanipapiksi, ja äidin näkökulmasta pettänyt uskontonsa ja kansansakin.

*Joudut helvetin liekkiin kärsimään,
siellä pääset kai viimeinkin näkemään
kumman pastorin luokseen Hän ottikin:
katolisen vai anglikaanin.*

*Tule takaisin, takaisin luoksemme,
käänny isämme uskontoon oikeaan.
Pääset kunnian Taivaaseen ainoastaan
katolisessa uskossamme.*

Lestadiolaisessa perheessä kasvaneena uskonnollinen aihepiiri ja sanasto ovat minulle niin tutut, että edeltävä käänös tuli aivan vaivatta, melkein itsestään.

Sen sijaan laulu *Coileach Ghlas An Fhómhair* (Neito sänkipelloilla) tuotti minulle kasapäin päänvauvaa. Sen melodia on viipyilevä ja raskassoutuinen: irlantilaisille sävelmille tyypilliseen tapaan siinä on paljon pisteellisiä rytmejä, ja aika-arvot vaihtelevat nopeista pyrähdyksistä lähes pysähtyneisyyteen. Koen, että siitä melkeinpä puuttuu melodiaa kuljettava pulssi. Tarinaltaan se on hyvin perinteinen surullinen rakkaustarina. Siihen oli vaikea löytää henkilökohtaista sidettä, joten käänöstyö vaati minulta melko lailla sitkeyttä.

5 IRLANTILAISEN LAULUN OMINAISPIIRTEET

5.1 Eleetöntä tarinankerrontaa

Irlantilaisissa kansanlauluissa sanat ovat kaiken ytimessä: melodia on vain väline tarinan kertomiselle (Breatnach 1993, 101). Sean-nós on tarinankerrontaa, ja sen esitystapa on perinteisesti elee-tön: laulaja katsoo suoraan eteensä, keskittymättä mihinkään tiettyyn ihmiseen. Hän ei liikuta käsi-ään, jalkojaan tai päätänsä eikä tulkitse kertomusta dramaattisesti, vaan esitys on hyvin hillitty. (Williams 2004, 126–127.)

Myös balladit esitetään irlantilaisen lauluperinteen mukaisesti. On sanottu, että irlantilainen laulu-tapa on usein jonkin verran nasaali (Breatnach 1993, 101; Williams 2004, 134). Vibraton ja dynaa-misten vaihteluiden käyttö, joka on olennainen osa klassista lauluperinnettä, ei kuulu irlantilaiseen laulutapaan (Williams 2004, 134–135). Myöskään lauluäänien resonanssia ei pidetä erityisen tärkeänä: laulun volyyymi saattaa olla puheäänien tasoa (Williams 2004, 135). Klassisesti koulutettuna laulajana väitän, että myös legatolla on pienempi painoarvo irkkumusiikissa – se johtunee siitä, että melodian koristelu irlantilaiseen tapaan vaatii pikemminkin irtonaista laulutapaa. Itselleni juuri tämä asia aiheuttaa eniten haasteita irkkulaulussa, koska olen klassisena laulajana harjoitellut vuosien ajan nimenomaan legatolaulua. Minulle nopeat koristelut ovat vaikeita. Mieheni puolestaan on omaksunut laulutapansa Irlannissa, ja hänelle legato on vaikeaa, mutta korukuviot helppoja. Ne tulevat häneltä ihan luonnostaan.

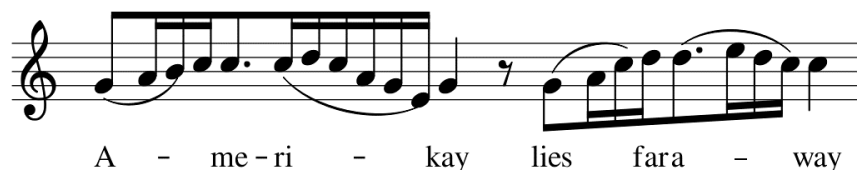
Ornamentointi onkin keskeinen osa irlantilaista laulumusiikkia. Kuten aiemmin mainitsin, taidokas melodian ornamentointi on erityisesti sean-nós-laululle tyypillistä. Saman tapainen melodian koris-telu esiintyy kuitenkin irlantilaisessa kansanmusiikkiperinteessä muuallakin, niin instrumentaali-kuin laulumusiikissakin; se vaikuttaa olevan irlantilainen tapa käsitellä lauluja. (Breatnach 1993, 94, 100–102) Williams (2004, 132) toteaaakin, että monet sean-nós-laulajat ovat alkaneet käyttää orna-mentointia myös englanninkielisissä lauluissa. Breatnach (1993, 100) kirjoittaa, että varsinkin hitaat laulut antavat tilaa ornamenteille. Mielestäni on perusteltua ottaa ornamentointi mukaan myös te-kemiini suomenkielisiin käännöksiin.

Seuraavaksi esittelen eri ornamenttityylit, jotka olen parhaani mukaan kääntänyt suomeksi. Antamiani nimityksiä ei tule käsittää vakiintuneen suomalaisen musiikkisanaston mukaisiksi.

5.2 Ornamentointitavat

Williams (2004) esittelee erilaiset sean-nós-laulun ornamentointitavat huolellisesti, aloittaen tunnetuimmasta ja haasteellisimmasta tekniikasta: *pitkistä melismaattisista kuluista*, joista sean-nós parhaiten tunnetaan. Ne ovat monimutkaisia improvisoituja kulkuja sävelestä toiseen, ja yleensä niitä tehdään painottomilla tekstinosilla. Sean-nós-lauluissa niille on tyypillistä runon rytmin horjuttaminen, koska ne pidentävät ja painottavat *painotonta* tavua; kun sitten palataan takaisin runon pulssiin painottamalla seuraavaa painollista tavua, tunne vakauden löytymisestä on vahva. (Williams 2004, 135–139.)

Sean-nós-laulaja Joe Heaney esittämä melismakulku:

Sama ilman ornamentointia:

KUVA 1. Pitkä melisma Williamsin (2004, 137) aukikirjoittaman esimerkin mukaan.

Kuvassa 1 on esimerkki pitkästä melismasta nuotinnettuna. Lisäsin melisman alle melodian yksinkertaisemmassa muodossaan, ilman koruja. Koska sean-nós-laulu on rytmikäytöltään vapaata ja säästyksentöntä, ornamenteista voi tehdä niin pitkiä kuin haluaa. Balladeissa puolestaan on pysyttävä kuta kuinkin melodian pulssissa, joten ornamenttien on oltava lyhyempiä. Niitä voi kuitenkin käyttää varsinkin pitkillä sävelillä.

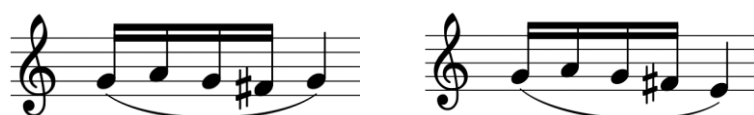
Seuraava Williamsin esittelemä ornamentti on *lyhyt etuhele*. Se edeltää yleensä rakenteellista tai tärkeää melodiasäveltä, varsinkin dominantti- ja toonikasäveliä. Etuhele voi olla puoli- tai kokoaskelen päästä pääsävelestä, tai hypätä suuremman intervallin. Toisinaan käytetään myös lyhyitä

ennakkosäveliä, jotka nimensä mukaisesti ennakoivat melodian seuraavaa säveltä. (Williams 2004, 137–138.) Nämä ornamentit ovat käytössä myös balladeissa. Nuotinetut esimerkit etuheleestä ja ennakkosävelestä näkyvät kuvassa 2.

KUVA 2. Etuhele ja ennakkosävel.

Roll on englanninkielinen nimitys koristeelle, jota on vaikea suomentaa. Kenties *pyörähdys* kuvaisi sitä parhaiten: siinä käydään nopeasti pääsäveltä ympäröivillä sävelillä ja palataan taas takaisin. Siitä poiketen *turn* eli *kierto* kulkee ensimmäisen sävelen naapurisävelien kautta uudelle sävelelle, joko ylös- tai alaspäin. (Williams 2004, 138–139.) Pyörähdys ja kierto näkyvät nuottiesimerkkeinä kuvassa 3.

KUVA 3. Roll eli pyörähdys ja turn eli kierto.

Paljon käytetään myös tekniikkaa, jossa suurten intervallien välit täytetään *asteikkokululla* (Breitnach 2004, 100), kuten kuvassa 4. Pyörähdystä, kiertoa ja intervallihypyn täyttöä kuulee irlantilaisissa balladeissa.

KUVA 4. Intervallihypyn täyttö.

5.3 Kuunneltavat esimerkit lauluista

Halusin antaa opinnäytetyöni lukijoille ja lauluviikoon tutustujille mahdollisuuden kuunnella kääntämiäni lauluja suomeksi, jotta sanoin ja nuotein kuvattu laulutapa saisi vielä auralaisen vastineen. Niinpä lauloin kaksi kokoelman laulua videolle, jotka löytyvät osoitteista

<https://youtu.be/koCp5zPjUxc?t=141> (Bruach na Carraige Báine) ja <https://youtu.be/Kl-ViLCQCq0c?t=85> (Pill, Pill a Rúin). Kuvasin laulut kotonani mieheni säästyksellä ja latsin ne YouTube-kanavalleni nimeltä *Learn Finnish*.

Useimmat kanavani videot käsittelevät Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin liittyviä aiheita, ja tapani on puhua videoilla hyvin hitaasti sekä tarjota tekstitykset suomeksi ja englanniksi, jotta suomen kielen opiskelijat ymmärtävät, mitä sanon. Arvelin, ettei haittaa, vaikka lataan pari irlantilaistakin laulua kanavalleni. Näilläkin videoilla puhun hitaasti ja selkeästi samalla kun selitän, mistä tässä projektissa on kyse. Ja tietysti laulan lupaamani laulut loppuksi. Näiden laulujen nuotit ja sanat kolmella kielellä (suomi, iiri, englanti) ovat liitteissä 1 ja 2. Kenties on paikallaan mainita, että parhaan taiteellisen lopputuloksen varmistamiseksi transponoimme laulut minulle sopivaan sävelkorkeuteen. En siis laulan samassa sävellajissa kuin nuotissa lukee.

Videot saivat kiitosta niin suomalaisilta, irlantilaisilta kuin muidenkin kansallisuuksien katsojilta. Monet pitivät projektia kiinnostavana ja lauluja kauniina.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kääntää ja sovittaa joukko irlantilaisia balladeja suomeksi laulettavaan muotoon sekä kirjoittaa projektin taustoittamiseksi ja esittelemiseksi tutkimusosio. Tässä tavoitteessa onnistuin: yhdeksän laulun kokoelma on nyt käännetty ja sovitettu, ja tutkimusosiossa olen avannut irlantilaisen kansanmusiikin ja -laulun luonnetta sekä sitä, millainen matka lauluvihkon kokoaminen oli.

Kun lähdin suunnittelemaan käännös- ja nuotinnusprojektia, en hahmottanut tehtävän laajuutta ja haastavuutta. Arvasin tosin, että laulujen kääntäminen runomuotoon ottaisi aikansa, mutta sovitus-, kuvitus- ja taittotyön työläys yllätti minut. Kun laulukirja oli vasta ajatuksen asteella, tavoite oli koostaa noin 15 laulun vihko, mutta opinnäytetyön laajuudeksi tuli lopulta yhdeksän laulua. Yhdessä tutkimusosion kirjoittamisen kanssa se riitti hyvin täyttämään tämän oppimistehtävän tarkoituksen. Ajatukseni kuitenkin on, että tulevaisuudessa laajennan laulukirjaa kääntämällä ja nuotintamalla lisää lauluja. Kenties tarjoan sitä kustantajalle jossakin vaiheessa, tai sitten pyrin muulla tavalla tarjoamaan lauluvihkon suuren yleisön käyttöön.

Tutkimusosiota työstäessäni tutustuin melko laajaan lähdemateriaaliin, jossa käsiteltiin irlantilaista kansanmusiikkia monipuolisesti ja syvällisesti. Kun perehdyin aiheesta kirjoitettuun, aloin tuntea, etten tosiaankaan tiedä siitä kovin paljon. Olin lähtenyt tekemään käännöstyötä ilman kirjallisuuden perehtymistä, luottaen omaan muusikon- ja kirjoittajanvaistooni. Ehkä näin oli parempikin: en projektiin lähtiessäni osannut epäillä omia kykyjäni, joten kirjoitin käännöksiä ylös rohkeasti. Ja koska laulujen suomennostyö kesti kaiken kaikkiaan useamman vuoden – vaikka tietenkään en työskennellyt koko aikaa – minulla oli aikaa omaksua laulut ja muokata niitä pitkin matkaa.

Olen varma siitä, että laulujen käännöksiin ja sovituksiin on ujuttautunut piirteitä siitä musiikkityylistä, joka on minulle tutuin. Suomalaiset kansanlaulut ja muut kepeät laulelmat ovat jättäneet minuun jälkensä varhaislapsuudesta asti, joten niissä käytetty sanasto ja rytmiikka vaikuttavat epäilemättä luovaan työhöni. Ei voida sanoa, että kääntämäni laulut olisivat enää tarkkaan ottaen irlantilaisia – niissä on suomalainen vivahdus. Mutta sehän on väistämätöntä. Mitään täysin neutraalia käännös- tai sovitustyötä ei ole olemassakaan, vaan tekijän kynänjälki näkyy niissä väistämättä.

Työni on joka tapauksessa uskollinen lähdemateriaalilleen siinä mielessä, että toisin kuin Thomas Moore, minä pyrin kääntämään laulujen alkuperäiset tarinat sen sijaan että olisin kirjoittanut kokonaan uudet sanat. Toimin näin silloinkin, kun laulun sanat olivat mielestäni sekavat ja tarina vaikeaselkoinen. Esimerkiksi laulussa *An Ciarraíoch Mallaithe* (Kirottu Kerryn mies) laulu alkaa tarinan keskeltä (jos seuraan sua / länteen päin Carbaryyn...) ja runon puhuja vaihtuu moneen kertaan kahden säkeistön aikana – tarina oli minullekin vaikea hahmottaa, vaikka vietin sen kanssa paljon aikaa. Oletettavasti lauluun kuului alun perin useampia säkeistöjä, jotka ovat vuosien mittaan karsineet pois ja unohtuneet kollektiivisesta muistista. En kuitenkaan täydentänyt lauluun enempää säkeistöjä, vaan käänsin jäljellä olevat mahdollisimman hyvin. Kansanlaulut eivät ole aina täydellisiä tarinoita, ja kuulijan vastuulle jää mahdollisten aukkojen täyttäminen mielessään.

Olen iloinen voidessani todeta, että yhdeksän irlantilaista kansanballadia on nyt saanut ensimmäistä kertaa suomalaiset sanat. Ne on myös nuotinnettu sekä sovitettu helppojen sointumerkkien avulla soitettavaksi, joten kuka tahansa hiukan pianoa tai kitaraa taitava voi ottaa ne haltuun. Videoesimerkkien ansiosta kaksi lauluista on myös kuunneltavissa suomeksi, jolloin laulutyylit – tai ainakin yksi ehdotus laulutyyliksi – on hahmotettavissa kuulonvaraisesti. Toki jokaisella on vapaus esittää lauluja haluamallaan tavalla!

Irlantilainen kansanlauluperinne on niin vahva, että laulujen sovittamisessa ja kääntämisessä suomeksi riittää työsarkaa tulevaisuudessakin. Uskon, että Suomessa riittää mielenkiintoa irkkulauluja kohtaan, ja tämä on lisäksi mukava tapa vahvistaa suomalaisten ja irlantilaisten kanssakäymistä.

LÄHTEET

Barry, Phillips 1911. Irish Folk-Song. The Journal of American Folklore 24 (93), 332–343.

Breatnach, Breandán 1993. Folk Music and Dances of Ireland. Seitsemäs painos. Dublin: Ossian & Mercier.

Cassidy, Brent 2023. Oulu Irish Festivalin perustaja. WhatsApp-keskustelu, 9.2.2023.

Central Statistics Office 2023. Census of Population 2016 – Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion. The proportion of Catholics in Ireland, 1881 to 2016. Hakupäivä 16.5.2023.
<https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp8iter/p8iter/p8rrc/>.

Discogs 2023. Korkkijalka – Richardin Korkkijalka – Kansan Musiikkia Irlannista. Hakupäivä 29.3.2023. <https://www.discogs.com/release/1729188-Korkkijalka-Richardin-Korkkijalka-Kansan-Musiikkia-Irlannista>.

Helsinki Ceilídh Band 2023. About The Band. Hakupäivä 9.5.2023. [About – Helsinki Cèilidh Band \(helsinkiceilidhband.com\)](https://helsinkiceilidhband.com).

Higgins, Frederick R. & Yeats, William B. 1989. Anglo-Irish Ballads. Kokoelmassa The collected works of W.B. Yeats: Prefaces and Introductions, Volume VI. New York: Macmillan Publishing Company, 175–181.

Irish festival Tampere 2023. Esiintyjät 2023. Hakupäivä 17.4.2023. <https://www.irishfestival.fi/esiintyjat/>.

Irish Hooley Kalajoki 2023. Esiintyjät. Hakupäivä 9.5.2023. <https://irishhooley.fi/esiintyjat/>.

Lindfors, Jukka 2011. Korkkijalalla koreasti. Yle: elävä arkisto. Hakupäivä 29.3.2023.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/02/20/korkkijalalla-koreasti>.

Maetka, 2016. Four Winds ja Eala tuovat Irlantia Ouluun Dublinista ja Tampereelta. Hakupäivä 17.4.2023. <http://www.maetka.fi/ajankohtaista/four-winds-ja-eala-tuovat-irlantia-ouluun-dublinista-ja-tampereelta/>.

Mccleave, Sarah 2017. The Genesis of Thomas Moore's Irish Melodies, 1808–1834. Teoksessa Cheap Print and Popular Song in the Nineteenth Century: A Cultural History of the Songster (toim. Paul Watt, Derek B. Scott, & Patrick Spedding). Cambridge University Press, 47–72.

Moloney, Mick 2011. Broadsheet (ballads). Teoksessa The Companion to Irish Traditional Music. (toim. Fintan Vallely). Toinen painos. Cork University Press, 40–41.

Musasto, Vaskin musiikkikirjastojen blogi 2014. Raison kirjaston vitriininäyttelyn aiheena Korkkijalka. Hakupäivä 29.3.2023. <https://musasto.wordpress.com/tag/korkkijalka/>.

Niiranen, Minja 2004. Sean-nós-laulutyylin salat: laulajan ja tutkijan näkökulma. Jyväskylän yliopisto: Pro gradu -tutkielma.

O'Brien, Máire & O'Brien Conor Cruise 1992. Ireland: A Concise History. Lontoo: Thames and Hudson.

Ó Súilleabháin, Mícheál 1981. Irish Music Defined. The Crane Bag 5 (2): 83–87.

Patterson, Annie W. 1920. The Folk-Music of Ireland: Its Past, Present, and Future Aspects. The Musical Quarterly 6 (3): 455–67.

Shields, Hugh 2011. Ballad. Teoksessa The Companion to Irish Traditional Music. (toim. Fintan Vallely). Toinen painos. Cork University Press, 39–40.

Smith, Sally K. Sommers 2001. Traditional Music: Ceol Traidisiúnta: Irish Traditional Music in a Modern World. New Hibernia Review / Iris Éireannach Nua 5 (2): 111–25.

Suomen kansanmusiikkiliitto Ry 2023. Verkkokauppa. Droichead: The Banks of Tuira. Hakupäivä 9.5.2023. [Droichead : The Banks Of Tuira - Suomen kansanmusiikkiliitto](#).

Suomisanakirja.fi 2023. Melisma. Hakupäivä 5.4.2023. <https://www.suomisanakirja.fi/melisma>.

White, Harry 1996. The Preservation of Music and Irish Cultural History. *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music* 27 (2): 123–38.

Williams, Sean. 2004. Traditional Music: Ceol Tráidisiúnta: Melodic Ornamentation in the Connemara Sean-Nós Singing of Joe Heaney. *New Hibernia Review / Iris Éireannach Nua* 8 (1): 122–145.

Bruach na Carraige Báine

Valkohiuksinen neito

Sov. Anniina Tuomela

F F/A C7 F Dm F/A B♭

1. Joen toi sel-la puo-len a - suu kau - noi - nen nei-to val - ko - hiuk - si - nen.
kal - pea, uu - man - sa hen - toi - nen kuin kau - la jout - se - nen

9 1. 2. Dm C7 F/A F Dm F/A B♭

I-ho Häl-le lem-peni an - noin, vaan sen tor - jui hän, ja iäk - si jäin i - kä - vään.

18 F/A B♭ F/A C7 F Dm F/A B♭ (F)

Mun tun-tee - ni hellim - mät hyl-jät - ty on, ja syömme - ni on loh-du - ton.

2. Koko Irlannin kauniit ja verheät maat
sinä viedä pois minulta saat.
Eipä Espanjan kuninkaan rikkaudetkaan
mua houkuta laisinkaan.
Sinut tahtoisin vierelle vain astumaan,
ja kättäs jos suudella saan...
Ja valan ma vammoisin näin kuiskaten:
sinut valtiattareksi teen.
3. Valkohiuksinen neito, sun hukuttaisin
minä helmiin ja silkkeihin.
Sinun toiveesi laki ois palvelijoiden,
sua katsottais ain' ihailleen.
Sinun karjas he kuljettais kaupunkihin,
sua kyyditsis päivin, ja illoin
sä valkean ääressä siemällisit
minun taloni kalleimmat viinit.

Suom. Anniina Tuomela

Bruach na Carraige Báine

1. Is thiar cois abhainn gan bhréag gan dabht
Tá an ainmhir chéimín tais mhánla.
Is gur ghile a cam ná an eala ar an dtonn
Ó bhaitheas go bonn a bróige.
'Si an stáidbhean i a chráigh mo chroí
Is d'fhág sí i m'intinn brónach.
Is leigheas le fáil níl agam go brách
Ó dhúiltaigh mo ghrá gheal domsa.

2. Ó b'fhearr liom fhéin ná Éire mhóir,
Ná saibhres Rí na Spáinne,
Go mbéinnse 'gus tusa i lúb na finne
I gcoilltíbh i bhfad ón ár gcáirde.
Ó mise 'gus tusa bheith pósta a ghrá
Le haontoil athar is máthair.
A mhaighdean óig is mílse póg
Tú grian na Carraige Báine.

3. 'S a stuaire an chinn cailce, más dual dom go mbeir agam
Beidh cóir ort a thaitheodh led' cháirde.
Ídir shíoda 'gus hata ó bhonn go bathas
'S gach ní sa chathair dá bhfeabhas.
Beidh do bhólacht á gcasadh gach neoin chun baile
Is ceol binn ag beacha ar bhánta.
Beidh ól ar do ghlacadh is cóiste id' tharraingt
Go bruach na Carraige Báine.

Trad.

By the Western River

1. By the western river, there lives a maid
With whose stillness and beauty none can compete.
And her figure is light as a swan on the wave
From her chalk-white hair to her milk-white feet.
She's the maiden who tore my heart in two
And left my spirit broken.
There's nothing on earth could restore my mirth
After hearin' the words she has spoken.

2. I'd forsake all the gold of the kingdom of Spain
And the deeds to the emerald island
Just to meet you and hold you and whisper your name
In a glade far away in the highlands.
Oh stay by my side, come be my bride
On our marriage vows I'll deliver.
Come be my missus, maid of the sweet kisses,
You're the pride of the western river.

3. Oh my white-headed beauty, if you would be mine
You'd have jewellery and clothin' aplenty.
You'd have gold and silver, and dresses so fine
Of prime fabrics four-and-twenty.
A man will drive down, your cows to the town.
While you're home by the fire, you won't shiver.
You can drink 'til your merry, and have coaches to ferry
You down to the western river.

Käännös Kevin Lyons

Pill, Pill a Rúin

Tule takaisin

Sov. Anniina Tuomela

Gm Dm E b Gm Dm E b B b

I-sä O' Don-nell ki-rot-tu tie-si on, olet vää-räl-lä po-lul-la, on-neton. Olit

9 Cm Cm7 E b B b Gm Dm E b

kris-tit-ty pai-men, vaan kää-nyt-kin vihol-lis-kirkon-har-ha-op-piin. Tule

17 Gm Dm E b Gm Dm E b

ta-kai-sin, takai-sin luok-sem-me, käänn-y i-säim-me us-kon-toon oi-keaan,

24 B b Cm Cm7 E b B b Gm Dm E b

pääset kun-ni-an tai-vaaseen ai-ka-naan ka-to-li-ses-sa us-kos-sam-me.

2. Jospa näkisit äitis nyt murheessaan,
kun hän kantaa sun tuomios harteillaan.
Kulkee mustissa kirkkoon ja kalpenee
Kun saarnaa hän kuuntelee.

3. Hyvät pappimme sinut on hyljänneet,
veljet luostarin selkänsä kääntäneet.
Vaan raskaampi viel' on tää rangaistus:
oman äitisi synkkä kirous.

4. Olet pettänyt Pietarin, Paavalin,
pyhimyksemme halveksit tyystin.
Pyhän Neitsyen kavalsit, poikani,
koska nyt olet anglikaani.

Tule takaisin, takaisin luoksemme...

5. Joudut helvetin liekkeihin kärsimään,
siellä pääset kai viimeinkin näkemään
kumman pastorin luokseen Hän ottikin:
katolisen vai anglikaaniin.

Tule takaisin, takaisin luoksemme,
käänn-y isäimme uskuntoon oikeaan.
Pääset kunnian Taivaaseen ainoastaan
katolisessa uskossamme.

Suom. Anniina Tuomela

Pill, Pill a Rúin

1. Ó crá ort, a shagairt Uí Dhónaill.
Nach dona go deo mar a d'imigh tú.
Léigh sé an tAifreann Dé Domhnaigh
Is bhí sé maidin Dé Luain ina mhinistéir.

Curfá:

Ó pill, ó pill a rúin ó.
Pill a rúin ó is ná himigh uaim.
Pill a chuise is a stóirin ó
Is gheobhaigh tú an ghlóir má philleann tú.

2. Dá bhfeicfeadh sibh Neilí Dé Domhnaigh
Is a gúna bán go sála uirthi.
Búclai bui ina bróga
Is i á tarraingt sa ró mar phúca.

3. Tá mallacht na sagart is na mbráithre leat
In do mhála ag imeacht duit.
Is nach measa duit mallacht do mháthara
Ná a bhfaca tú ariamh den bhunadh sin.

4. Thréig tú Peadar is Pól
Agus thréig tú Eoin is an bunadh sin.
Thréig tú an Mhaighdeán is an ghlóir
Is nach dona go deo mar a d'imigh tú.

Curfá: Ó pill, ó pill a rúin ó...

5. Beidh tú in ifreann go fóill
Is na sróite deora ag sileadh leat.
Sin an áit a bhfaighidh tú an t-eolas
Cé acu is fearr leis an sagart ná an mhinistéir.

Curfá: Ó pill, ó pill a rúin ó...

Trad.

Come back, my love

1. Oh, curse you young Father O'Callahan
For your act it was reckless and sinister.
'Twas lately you were a Catholic man
But now you're a Protestant minister.

Oh, come back to me, to me, my love.
Oh, come back to me, take my advice.
Oh, come back to me and the Lord above.
Come back or you'll ne'er see Paradise.

2. If you saw your poor mother on Sunday last.
Her dress it was black as the winter sky.
She was driving her cart to the local mass
And the look of despair was in her eye

3. The priests and the friars will curse your name.
The nuns in the abbey will curse you too.
But the curse which will bring you the deepest shame
Is the curse that your mother has put on you.

4. You've forsaken both Peter and Paul, my love.
You've forsaken St. John and the Virgin too.
You've forsaken God's glory and Heav'n above.
Oh, wicked is the road you've taken to.

Oh, come back to me, to me, my love...

5. Oh, the Devil awaits you in Hell, my love.
In fires so deadly and sinister.
And it's there you'll discover the Lord above
Would rather the priest than the minister.

Oh, come back to me, to me, my love...

Käännös
Kevin Lyons

